SUPLIMENTUL I

LA

NOUA REVISTĂ ROMÂNĂ

No. 3. 1 FEBRUARIE 1900 VOL. I.

Iohn Ruskin

Anglia a perdut pe unul din ceĭ maĭ marĭ scriitorĭ contimporanĭ aĭ sĕĭ! Bătrînul Iohn Ruskin a încetat din viaţă la Brantwood Coniston, la 9/21 Ianuarie. Această perdere este un mare eveniment literar, căcĭ cu ea îşĭ ia sfîrşit o însemnată eră literară. De cît-va timp măreaţa figură a pustniculuĭ de la Coniston domina singură cea ce se numeşte în Anglia «Era victoriană» a literatureĭ engleze.

Ar fi cu neputinţă ca într'o scurtă notiţă să se spună tot ce ar fi de spus asupra acestuĭ măreţ scriitor, saŭ de a încerca a se deosebi activitatea sa literară de cea artistică saŭ socială şi umanitară. Pentru a se vorbi deplin despre Ruskin, ar trebui să se facă istoria întreagă a mişcăriĭ literare, artistice şi sociale a Angliеĭ în acest veac. Vom da decĭ numaĭ cîte-va notiţe asupra luĭ.

Ruskin s'a născut în 1819 în Londra şi şĭ'a făcut studiile în vestitul Christ Church College de la Oxford.

In urmă începu studiul picturiĭ, dar lasă repede la o parte partea tecnică, atras fiind de critica artistică şi de discuţiunile asupra principiilor arteĭ.

Cea dintîiŭ scriere a sa: «Modern Painters» (Pictoriĭ moderniĭ) arătă îndată că un geniŭ nou apăruse în literatură. Scrierile ce aŭ urmat îndată «The seven lamps of Architecture,» (Cele şapte lămpĭ ale achitectureĭ), «Stones of Venice» (Petrile Veneţieĭ), «Elements of Drawing» (Elemente de Pictură) etc., aŭ dovedit lumiĭ că nu se înşelase în privinţa geniuluĭ săŭ.

Ca critic de artă a fost de multe orĭ contestat şi criticat, poate cu drept cuvînt; la el critica nu era, cea ce se înţelege de obiceiŭ, adică judecată nepăsătoare şi rece, ci era lauda saŭ dojana pasionată şi caldă. Şi căldura cu care vorbea era atît de mare, şi vorbea o limbă atît de ademenitoare şi încântătoare, în cît, cu toate extravaganţele luĭ, convingea. El convingea prin puterea credinţeĭ ce se vedea în el. A făcut jertfe personale ca să răspîndească credinţele sale. Şi aşa a ajuns ca în scurtă vreme, ideile luĭ noĭ să fie primite de mulţĭ. «Modern Painters» era menit la început să arate meritele pictureĭ peisagiilor, şi maĭ ales meritele pictoruluĭ Turner; a devenit însă o scriere în maĭ multe volume, coprinzînd întreaga filosofie metafizică şi morală a luĭ Ruskin. Firește, cînd a zis, pentru întîia dată, că unĭĭ pictorĭ moderniĭ eraŭ în realitate artiştĭ maĭ marĭ şi maĭ apropiaţĭ de natură de cît vechiĭ maeştri, părerea sa fu întîmpinată cu rîsete şi critica întreagă se uni să combată asemenea părerĭ. Dar Ruskin nu se dădu îndărăt şi ştiu prin măestria iscusită a stiluluĭ săŭ viŭ şi ademenitor, să biruiască pe toţĭ. Nu se maĭ văzuse încă în Anglia un asemenea stil. Maĭ înainte chiar ca ideile sale să fie biruitoare, el devenise stăpîn pe inimile cititorilor săĭ, şi aceĭ carĭ rezistaŭ la stilul săŭ împodobit şi viu colorat, aŭ fost siliţĭ se admită că sub acest vestmînt strălucit se găsia un adevăr puternic şi trainic. Firește că nu lipsesc unele exagerăţiunĭ maĭ ales cînd vorbeşte de prietenul săŭ Turner; şi bătrînul pictor de peisage, cu cît se apropia sfîrşitul vieţeĭ sale pline de întîmplărĭ straniĭ în sărăcia şi singurătatea luĭ, se mira el însuşĭ dese-orĭ şi găsia că prietenul entuziast pune în tablourile sale mult maĭ mult sentiment de cît s'a gîndit el însuşĭ vre o-dată să pună.

Orĭ-cum însă caracterul săŭ mistic şi atît de religios dădea criticiĭ sale o frumuseţe şi o pătrundere nemărginită, pînă cînd a început a filozofa. Atuncĭ, acel care vorbise atît de frumos

despre forme şi culori, începu să facă teorii asupra legăturilor dintre artă şi morală, dintre filosofie şi frumuseţa morală, să hotărască că fără virtute nu poate exista putinţa de a zugrăvi bine şi exact natura, şi alte opiniuni în contra cărora bunul simţ protesta, mai ales faţă cu exagerăţiile admiratorilor lui.

De la Milton şi Quincey, Anglia nu a avut un stilist mai puternic şi mai strălucit, având o limbă mai ritmică de cît Ruskin. Scrierile sale dintîiu intrec poate pe cele de mai tîrziu. De la început s'a urcat pe culme, aşa că nu mai avea cum să se urce mai sus.

Paradoxele sale chiar, eraŭ spuse cu atîta farmec, încît nu i se putea resista. Aşa de pildă, este tot ce a scris în potriva industriei şi a căilor ferate în scrierile sale din urmă. Epigramele sale sunt atît de vii şi pline de «humour» în cît ori cine le iartă şi'l iubeşte!.

In unele din scrierile sale sociale, de pildă ca Unto this last (Pînă la acest din urmă) asupra capitaluluĭ şi a muncii, el emite teorii atît de înaintate în cît nu s'ar putea aplica de cît într'o comunitate socialistă. Numaĭ măestria stiluluĭ săŭ poate să facă în aparenaţă argumentele sale puternice.

Ruskin a fost un poet, cel mai mare poet, însă în prosă. Caracteristica sa a fost iubirea naturiĭ. El o iubia mult şi a descris strălucit magia şi tainele ei.

Cr.

De peste munţi.

In aniĭ din urmă s'aŭ auzit multe plîngeri, că Românii de peste munţi nu se mişcă, că neînţelegerea dintre fruntaşii lor zădărniceşte ori ce lucrare; şi totuş nici odată nu s'a lucrat aşa de mult şi bine ca în aceşti ani. Conducătorii ardeleni, de cînd sunt certaţi pe terenul politic, sunt uniţi în tendinţa de a lumina poporul, de a-i ridica buna stare economică. Pausa în luptele politice, cu tot decepţionismul ce l a adus, se pare că a fost bine venită acesteĭ tendinţi; se pare că a fost un prilej spre a disciplina masele prin ştiinţă şi avere, carĭ aduc drepturi de la sine.

Pe terenul financiar ardelenii aŭ progresat mult; cele aproape 100 de bănci aŭ mîntuit şi mîntuesc poporul de creditori străini; aŭ lucrat şi lucrează după putinţă ca pămîntul românesc să nu ajungă în mîni streine. E drept că pe terenul acesta se lucrează de pe la anul 1872, cînd s'a înfiinţat întîiul institut financiar, *Albina* din Sibiŭ; dar cu deosebire în aniĭ din urmă s'a desvoltat o muncă febrilă, care a stîrnit mult necaz între maghiarĭ, în cît zilnic se scrie şi se agită, pin jurnalele lor, în potriva băncilor române, învinuindu-le de scopurĭ nepatriotice şi duşmane maghiarilor ardelenĭ. In aniĭ din urmă institutele financiare nu numaĭ că aŭ ajuns la numărul, care din partea celor mai buni financiarĭ ardelenĭ e privit ca maximul, peste care ar fi bine să nu se mai treacă, dar în aniĭ din urmă în organismul institutelor întîlnim ce-va noŭ: aşa numitele *conferenţe ale directorilor*, prin carĭ se lucrează reforma băncilor şi consolidarea lor, ca terenul cîştigat să se poată păstra şi apăra de concurenţa duşmană a băncilor maghiare ajutorate din fondurile statuluĭ. Se impune această reformă şi consolidare, mai ales acum, cînd guvernul maghiar a plănuit înfiinţarea caseĭ rurale cu uu capital de 63.000.000 cu menirea să nimicească băncile române şi să ajute politica de colonisare a guvernuluĭ. Numărul institutelor financiare ale Românilor e aproape 100 şi lucrează cu un capital social de vre-o 5.000.000 flor. Dăm cîte va date din statistica *Anuaruluĭ băncilor române pe 1900*, apărut în Sibiŭ: Capital Social are 5.000.000; (1) fond de reservă: 1.397.319,89; fond de pensie: 247.410,81; depuneri: 15.293.044,88; scrisuri fonciare: 2.347.350; lombard 52.500; res compt: 822.224,53; profit: 614.633,42; revirement 156.893.791,80; dividenda a fost între 5% şi 19%.

Institutele acestea lucrează mult pentru emanciparea financiară a Românilor ardelenĭ; dar ele pe de altă parte asigură pîinea multor familiĭ, carĭ neputînd intra în funcţiĭ de ale statuluĭ, ar fi silite să-şĭ iea lumea în cap, să-şĭ petreacă viaţa prin străinĭ. Din profitul net în fie-care an se împart la vre-o 30.000 fl. pentru scopurĭ culturale şi aceasta e mult, de tot mult pentru un popor sărac, ce nu are parte din budgetul statuluĭ.

In vreme ce pe terenul financiar se lucrează de atîta timp (1872) şi cu reuşită aşa de frumoasă, pe terenul economic pentru ţăranĭ, pentru lucrătoriĭ pămîntuluĭ, dacă vom excepta judeţul Sibiuluĭ, putem zice că foarte puţin s'a făcut. Reuniunea agronomică din Sibiu cu anul acesta numără un noŭ soţ în «Reuniunea economică din Orăştie» care deja are şi organul săŭ *Bunul econom*, ce

(1) Valorile sunt esprimate în florinĭ.

luptă pentru interesele economilor, dîndu-le poveţe de păstrare şi de lucrare a pămîntuluĭ într'un chip maĭ raţional. De alt-fel aceasta o fac şi celelalte gazete politice populare, *Foaia Populară* din Sibiu, numerele pentru popor ale *Gazeteĭ Transilvanieĭ* şi ale *Tribunĭĭ Poporuluĭ* din Arad, precum şi *Poporul* din Pesta. Societăţile aceste agronomice ţin întruniri prin comunele rurale, fac prelegeri poporale despre lucrarea pămîntuluĭ, pomărit şi stupărit, chiar şi din drept şi higienă, împart membrilor ţăranĭ seminţe gratis saŭ pe un preţ scăzut, se îngrijesc de procurarea maşinelor agonomice bune şi eftine. Aranjază chiar şi expositiĭ prin care poporul se încurajază şi maĭ mult. Reuniunĭ de acestea pînă acum sunt numaĭ două, dar cum în acest moment zelul de a învăţa poporul şi de a-ĭ ridica buna stare e atît de pronunţat, se speră că se vor maĭ înmulţi şi că fruntaşiĭ ardelenĭ la înfiinţarea lor vor lucra cu aceeaş dragoste de neam ca şi la aceea a institutelor financiare.

Această tendinţă pentru popor e urmărită şi de *Asociaţiunea pentru literatura şi cultura poporuluĭ român* din Sibiŭ, care de la schimbarea statutelor e pe calea cea bună, şi începe a fi cu adevărat asociaţie pentru cultura poporuluĭ. In virtutea statutelor noĭ să lucrează la crearea *agenturilor*, carĭ vor avea să susţină în fie-care sat cîte-o bibliotecă poporală. Aceste bibliotecĭ se vor compune parte din cărţile poporale apărute pînă acum, parte din prelegerile poporale carĭ se vor tipări, ca poporul cetindu-le să şĭ împrospăteze mereŭ poveţele fruntaşilor săĭ. Asociaţiunea din Sibiu pentru îmbogăţirea bibliotecilor sătesti, pe carĭ le va înfiinţa prin agenturile sale, a hotărît editarea uneĭ bibliotecĭ poporale, ce va cuprinde cărţĭ, de coprins religios-moral, istoric, economic şi juridic, scrise pe înţelesul şi pentru folosul ţăranilor.

Ast-fel se lucrează peste munţĭ pentru luminarea şi înavuţirea ţăranuluĭ şi mi se pare, că precum la începutul veaculuĭ, învăţaţiĭ Ardelenilor aŭ fost apostolĭ culturei şi redeşteptărĭĭ naţionale, tot aşa şi acum asupriţiĭ ardelenĭ ne arată idea cea firească şi singură adevărată: luminarea poporuluĭ şi îmbunătăţirea stărĭĭ luĭ materiale.

Şi la această direcţie sănătoasă i-aŭ dus prigonirile ce le îndură, luptele politice; acestea îĭ oţelesc, acestea nu-ĭ lasă să se moleşască ci-ĭ silesc să lucreze mereŭ, să se întărească prin avere şi ştiinţă după exemplul Cehilor şi Croaţilor, carĭ mulţumită averiĭ şi culturiĭ poporuluĭ lor, se luptă cu atîta foc şi reuşită.

Cu tot decepţionismul, ce l'aŭ adus certele dintre fruntaşiĭ ardelenĭ, pausa produsă de ele a fost bine-venită, a dat prilej elementelor moderate să intre şi ele în acţiune. Dacă nu ar fi fost această pauză, poate nu s'ar fi dat atîta atenţie saŭ maĭ bine zis nu s'ar fi prevăzut noua politică de espansiune a maghiarilor şi nicĭ nu ar fi avut timp, ca maĭ mult saŭ maĭ puţin această politică să-ĭ afle pregătiţĭ. Cu drept s'a zis, că în tot răul este şi bine.

Cestiunea convenţiunilor vamale.

Proiect de petiţiune adresată Domnuluĭ ministru de finanţe.

Domnule Ministru,

Ingrijaţĭ ca toţĭ ce sufăr loviturile crizeĭ actuale, am urmărit şi noĭ cu cea maĭ mare atenţiune ideile şi proectele guvernuluĭ şi am constatat cu bucurie, maĭ ales din discuţiunile asupra respunsuluĭ la mesagiŭ că preocupaţiunea de căpetenie a Domnielor-Voastre va fi starea economică şi financiară a ţărĭĭ. Şi este bine şi folositor să fie aşa, căcĭ pare că am ajuns la un stadiŭ de la care nu maĭ putem să ne mişcăm. A fost de ajuns o singură criză ca acea ce ne bîntue, ca să facă să se cutremure creditul unuĭ stat înfloritor ca al nostru, ear micele bugete particulare să servească numaĭ la plata dobînzilor.

Budgetul ţărĭĭ creşte continu şi cel puţin dacă ar fi ca toate cheltuelile să rămînă în ţară. Dar ştiut este că nu se întîmplă aşa. Maĭ mult de o treime, ca 92 milioane, constitue interesele datorieĭ publice a Statuluĭ ce trec la băncile streine. Pînă acum jumătate din această colosală sumă. se alimenta cu cele 50 de milioane ce pe fiecare an se lua cu împrumut de către Stat, maĭ mult în acest scop, tot de la acele băncĭ unde trebuiaŭ plătite interesele. Dar de acum înainte ce va face Statul nostru, căcĭ guvernul actual, conştient de prăpastia ce din ce în ce maĭ mult se deschide, a luat angajamentul de-a nu maĭ contracta noĭ împrumuturĭ? De sigur var trebui să se recurgă la o modificare a sistemuluĭ nostru financiar şi la sporirea impositelor. Pentru aceasta însă trebue să fie fond imposabil şi cum ziserăm ţara suferă, şi suferă nu numaĭ de criza anuluĭ

acesta, dar şi din faptul că în relaţiunile economice cu cele-alte State suntem nedreptăţiţi. Şi eată unde voiam să ajungem, adică să atragem atenţiunea guvernului asupra *convenţiunilor vamale*, despre cari, afară de programul de la Iaşi şi o alusiune în mesagiŭ, nu se vorbeşte nimic, nici chiar în discuţiunile asupra mesagiului.

Producţiunile de export ale României pînă în present, afară de lemnele de construcţie, cele mai principale sunt cerealele şi animalele; cele dintîiŭ se exportă pentru 180 milioane, ear cele de al doilea pentru vre-o 7 milioane lei. Cum tratează ţările streine aceste mărfuri?

Se ştie de toată lumea că animalele noastre sunt depreciate, cît despre cereale, Francia, Germania şi Austro-Ungaria ne aŭ impus tarife aproape prohibitive, pe cînd în schimb noi ne arătăm de o indulgenţă inexplicabilă relativ la producţiunile lor. Importul acestor State în România este de 200 milioane anual, pe cînd noi de abia dacă introducem la ele pentru vre-o sută de milioane. Este evident că într'un resbel vamal aceste State ar păgubi mai mult ca România. Căci ce am pierde noi?

Articolele de lux franceze, dar n'ar fi un răŭ; produsele falşificate germane şi austriace, dar le am înlocui cu industria engleză, belgiană şi elveţiană şi chiar japoneză, superioară din toate punctele de vedere.

Dar ca un exemplu mai elocvent de cavalerismul cu care suntem primiţi la fruntariile vamale streine, n'avem de cît să examinăm puţin relaţiunile noastre comerciale cu Austro-Ungaria, şi să începem cu cestiunea exportului de animale ca cea mai tipică.

România ducea în această ţară animale viĭ: în anul 1876 pentru 24 milioane; în 1882, cînd deja începuseră şicanele ungureşti, pentru 3 milioane şi în 1888, adică după ce şi România declarase resbel vamal, pentru unu şi jumătate. Dar astăzi, în urma încheeriĭ convenţiunii comerciale din 1891, cu scăderile taxelor din 1893, cum stăm? In loc ca exportul nostru să progreseze cum a progresat al statului vecin, merge mai răŭ, căci nu se mai exportă vite de loc.

Lucrul a fost meşteşugit de diplomaţia austro-ungară.

Domniele-Voastre cunoaşteţi faimosul raport al d-lui Goluchowsky în urma reducerilor din 1893 de cari beneficiaŭ 30 articole de mărfuri austro-ungare: «*Prin convenţiunea de faţă*, se zicea în acel raport, *n'am acordat României nici o reducţiune vamală*... cît în privinţa comerciului de vite nu ne-am luat absolut nici o îndatorire... In privinţa porcilor şi a oilor (să se observe că sunt tocmai animalele ce am putea exporta în mai mare cantitate) legislaţiunea noastră nu permite importul din străinătate, *de cît dacă condiţiunile sanitare sunt bune etc*...» La fine se dă pe faţă pretextul diplomatic ce s'a exploatat în contra animalelor noastre.

Ştim cu toţii ce s'a întîmplat. A doua zi după încheerea convenţiunii din 1891 importul de vite fu oprit în Ungaria, ear în urmă Ungaria după stăruinţi perseverante, sfîrşi prin a forţa şi pe timida Austrie, care mai permitea importul pe piaţa din Viena, prin Iţcani, să închidă şi această trecătoare. Şi ceea ce va părea şi mai revoltător este că şi transitul este oprit! La ce atunci ne mai servesc tratatele? Este oare suficient «*protestul de epizootie*» invocat de monarhia vecină ca să ne lege mîinele? Cînd ştiut este că din ultimele dări de seamă sanitare numai vre-o trei sute capete mai sunt în observaţie medicală în România pe cînd în Ungaria peste 1.200, cea-ce înseamnă că serviciul nostru veterinar este mai îngrijit, mai bine condus de cît în Ungaria, şi nu această ţară ar putea să se teamă de noi.

Cu cerealele tot cam aşa s'aŭ petrecut lucrurile, cu diferenţa că importul lor nu a fost oprit în mod absolut; aŭ fost lovite însă de taxe foarte grele la cari s'aŭ mai adăogat de curînd şi taxele nedrepte de *peage* saŭ trecere, de la Porţile-de Fier.

Din cele ce preced se înţelege că avem motive foarte serioase să ne plîngem şi să cerem cu mare stăruinţă îndreptarea actualei stări de lucruri. Bine înţeles că Austro-Ungaria are interese opuse alor noastre căci de la resbelul vamal, cînd ea importa în ţara noastră numai pentru vre-o 40 milioane anual, astăzi ea ne vinde pentru o sumă aproape întreită, la care Ungaria participă cu un beneficiŭ de peste 20 de milioane.

Ce voim noi? Denunţarea convenţiunilor cu toate Statele ce ne fac nedreptăţi, ear pînă la încheerea de noi convenţiuni, o protecţiune mai eficace, saŭ cel puţin reciprocă, acoperindu-ne de taxe urcate saŭ chiar prohibitive, şi sigur victoria va fi în partea noastră, căci din acest noŭ

resbel vamal străinii ar pierde avantagiile însemnate de cari se bucură, ear nouă n'ar putea să ne meargă mai rău cu un tarif autonom.

Suntem cu toţii deprinşi cu ideea că la 1903, data expirării convenţiunii vamale cu Germania, se vor încheea noi tratate şi cu cele lalte state europene; timpul este chiar prea scurt pentru prepararea necesară la o asemenea capitală întreprindere. Germania şi Austria, cu un serviciu statistic mult mai perfecţionat ca al nostru, şi tot aŭ instituit comisiuni speciale cari să adune de cu vreme materialul trebuincios diplomaţilor ce vor alcătui viitoarele aşezăminte.

Cu atît mai mult ni se impune nouă aceste cercetări. Guvernul romîn, pentru a preîntîmpina sarcinele crescînde ale bugetului statului, este hotărît a face să se voteze un complex de proecte financiare de cea mai mare importanţă; ei bine, pentru ca reuşita să fie deplină, ca viitorul să fie asigurat, trebue ca mai înainte să aibă în vedere necesităţile economice pure, să dea statului o bază economică solidă, înconjurată de reformele indispensabile *siguranţei* desvoltării şi propăşirii sale materiale.

Acest lucru să'l îndeplinească actualul guvern şi mulţumirile naţiunii îl vor recompensa de munca sa.

Primiţi etc...

C. R. Geblescu.

Reviste streine despre România.

In *Revue Politique et Parlementaire* de la 10 Ianuarie 1900, găsim, sub semnătura *Boisrobert*, un articol: *la Question Roumaine*. De şi autorul vrea să aibă aerul a fi nepărtinitor, în fapt se vede că simpatiile sale sunt pentru Unguri şi socoate mişcarea Românilor din Transilvania ca o mişcare neîntemeiată şi factice, datorită numai înrîuririi Ligei din Bucureşti.

E curios cum dînsul caută să justifice această părere a sa. D-sa zice că egalitatea tuturor înaintea legilor, fără deosebire de limbă, e proclamată în Ungaria prin legea din 1868. Alte garanţii mai mari s'aŭ dat Romînilor prin o altă lege tot din 1868 care recunoaşte autonomia Bisericei Romîne. In fine legea 44-a se ocupă de întrebuinţarea diferitelor limbi. Dar Românii se plîng, *cu drept cuvînt întru cît-va*, că unele articole ale ei nu se aplică, zice însuşi autorul. Vina după d-sa e a Românilor, cari nu primesc acea lege fiind-că nu le a dat împărţirea ţării pe regiuni de limbă. Şi tot astfel necontenit vina e a Românilor ori cînd.

Mai departe d-sa aprobă legea «foarte cuminte» din 1879, care impunea obligativitatea învăţăturii limbei ungureşti, dar arată, că după excelenta scriere a lui Beksics, legea nu se aplică în Transilvania. De geaba dar se plîng Românii.

Legea electorală, are nevoe, *e drept*, de schimbări, dar nu i se pare autorului îndreptată contra Românilor, mai mult chiar, e mai favorabilă Românilor decît Ungurilor! Tot aşa şi cu unele legi vechi de cari se plîng Românii, *grief justifié jusqu'à un certain point*. Dar autorul se mîngăe că cu vremea se vor îndrepta!

De alt-fel statistica i-a dovedit că mulţumită naturei prolifice a Ungurilor, ei vor forma majoritatea în Transilvania. Cine nu ştie cum se face statistica naţionalităţilor în Ungaria? Dar prin ea, autorul vede resolvarea lesnicioasă a cestiunii naţionalităţilor cari cu timpul vor remînea o neînsemnată minoritate.

Resolvare mai vede şi în faptul că agitaţia a scăzut, din causă, zice d-sa, «*că membrii ligei din Bucureşti sunt la putere şi deci aŭ depus armele*». In fine guvernul e în bune relaţiuni cu Rusia şi liga, care se recrutează din membrii oposiţiunei, ia contrarul politicei guvernului, tinde deci de a se apropia de tripla alianţă!

Cu asemenea consideraţiuni şi afirmaţiuni se răspîndeşte de Unguri în lumea politică cunoştinţa cestiunii Române. Dacă agitaţiunea Română s'a potolit, ori din ce causă ar fi, vecinii noştrii mai harnici şi mai prevăzători, nu lasă să doarmă interesul pentru această cestiune, ei nu depun armele! Oare în loc de a-i critica, nu am face mai bine a urma pilda de patriotism ce ne daŭ, spre a nu justifica învinuirile de felul acelor ce am arătat mai sus?

Cr.

De la Ateneul din T.-Severin

Conferinţa d-lui V. A. Urechiă. La 21 Noembrie 1899, d-l *V. A. Urechiă* a inaugurat seria conferinţelor de la «Ateneul Român din T.-Severin» ţinînd însuşi o conferinţă al cărei titlu a fost: «*Tot înainte*».

Dăm aci resumatul:

Picătură lîngă picătură a înjghebat şivoiul, ce înspumat şi guraliv, şi a luat drumul: înainte!

tot înainte! Șivoae noĭ s'aŭ întîlnit în vale, formînd torentul care, înlăturînd totul în cale-ĭ saŭ furișindu-se po de lăturĭ, îșĭ urmează drumul, maĭ sprinten, maĭ semeț: înainte, tot înainte!

In lumea morală, cultura alungă ignoranța, curagiul gonește spaima, constituind un șivoĭ nobil, înălțător: catedra, presa, amvonul, ĭată cine stîrnește curente morale, potolite și trainice.

Curentele fisice saŭ morale se împart în: *fatale* și *artificiale*. Un curent fatal a făcut pe Traian să pue piciorul în Severin; și a judeca cucerirea Dacieĭ, e a ne da seamă de curentul acela, urmare a momentuluĭ psihologic, ce domnea în lumea romană de atuncĭ. Curentele morale artificiale, cînd sunt niște producerĭ superioare ale unor eminențĭ bărbațĭ de stat, spre pildă, duc oamenĭĭ spre ideal.

Curentele acestea șĭ-aŭ originea în evenimentele din viața unuĭ om saŭ a uneĭ națiunĭ. Curentele din evul mediŭ sunt o urmare a luptelor politice caĭ aŭ născut monarhia... Curentele istoricĭ moderne sunt o urmare a ideilor noĭ de Stat, traversate de puterea gînditoare a burghezimiĭ ce se reazimă pe știință.

Numaĭ oamenĭĭ drepțĭ, abilĭ și onești pot înjgheba curente sănătoase, și e de-ajuns unul să facă începutul, pentru ca apoĭ ceĭ-l'alțĭ să-l imiteze. Înțelept e bărbatul de stat, care știe să îndrumeze prin curente pe poporul său spre ideal și lauda ce se cuvine unuĭ atare om e în măsura desinteresăriĭ sale. Istoricul nu condamnă curentele nefericite, ci lipsa unor năzuințe de a le combate; el condamnă pe cel ce nu luptă contra romantismuluĭ malonest, alimentat de pornografie, și nicĭ de cum romantismul care, primit la noĭ în țară, a început deja să-șĭ exprime tristele sale manifestărĭ. Rolul ar fi fost aci al literaturieĭ, al teatruluĭ, al preseĭ, al școaleĭ; dintre toate norocul a fost numaĭ în aceasta din urmă.

Lăsa-voiŭ însă aceste curente; trece-voiŭ cu vederea și peste curentele politicieĭ de azĭ, care, în locul unuĭ îndemn de mergere înainte către un ideal, îndeamnă mergerea înainte spre sfîntul budget. Voiŭ trece sub tăcere și curentele preseĭ și pe cele din parlament și chiar pe ale modeĭ: în costum țărănesc și cucoanele urîte ar deveni frumoase.

Trec peste aceste curente rătăcite și voiŭ vorbi numaĭ de curentul latinist, căcĭ el este care ne-a păstrat în părțile acestea și, orĭ-cît ar încerca amicĭĭ de la Pesta să falșifice trecutul nostru, Românul știe una și bună: «că-ĭ venit de la Rîm», cum scris-aŭ cronicariĭ noștriĭ.

Cucerirea Dacieĭ aduce imperiuluĭ roman o provincie frumoasă și Traian, aducînd aci coloniile sale, altoește elementul roman pe cel atît de viguros al Dacilor, și, cu această altoire, altoește însăși latinitatea în părțile Dunăriĭ. Năvălirile barbarilor ne despart și ne împing în munțĭ și e o fericire că în acest timp n'am avut un singur stat: în loc de un cap, barbariĭ aŭ trebuit să lovească multe și n'aŭ putut să le pîarză pe toate în tot timpul acesta latinitatea apropie pe Românĭĭ noștriĭ și tot latinismul face ca Românul să fie mîndru de sine. Importanta corespondență dintre Papa și Ioniță n'a fost oare stîrnită de acelaș sentiment? Dar cronica anonimă, atribuită pe nedrept Spătaruluĭ Milescu; dar aserțiunile luĭ Varlam, Dositeĭ, Ștefan Diaconul? Pretutindeniĭ ideia latinismuluĭ călăuzește pe oamenĭĭ marĭ, ĭar conștiința națională devine din ce în ce maĭ consistentă. Odată cu prima gramatică românească a luĭ Samuel Micul (1780), curentul latinist caută să dovedească științificește, prin limbă, că sîntem de origine latină, prin istorie că avem dreptul asupra pămîntuluĭ pe care-l locuim. Gramatica și Istoria merg mînă în mînă, spre a arăta lumeĭ cît de conștienți sunt Românĭĭ de originea și de drepturile lor.

Revoluțiunea de la 1821 nu-ĭ oare o firească afirmare a conștiințiĭ naționale? Oare nu ideea latinismuluĭ a presidat la săvîrșirea celor maĭ măreațe acte ale neamuluĭ nostru? Asistăm la cele maĭ mișcătoare episoade, cum sunt cele ce au precedat pe 1821, în Oltenia, cînd ideea latinistă nu se poate manifesta în mare; asistăm la revoluțiunĭ, cînd ea vrea să se afirme, cum sunt marile revoluțiunĭ, cărora se datorește România de astăzĭ.

Curentul latinist mișcă guvernul Italieĭ, cînd delegațiunea română a orientaliștilor depune o coroană pe Columna divuluĭ Traian. Acest din urmă fapt, nu va fi oare începutul uneĭ noĭ direcțiunĭ?

Ideea latinistă nu va uni oare într'o zi întreaga latinitate?

Concertele populare.

Concertele populare sunt o apariţiune foarte utilă ţăreĭ românești.

Iniţiatorul acestor concerte, e talentatul profesor de flaut George Segalla. Ideia d-luĭ Segalla merită încurajare pentru faptul că interesul e cu desăvîrşire exclus; numaĭ dragostea pentru ţară i-a sugerat ideia popularizăreĭ muziceĭ la noĭ.

Dar la noĭ, se va zice, nu se face muzică? N'am auzit noĭ pe Sarassato, pe Adelina Patti, pe Reisenauer, pe Signorini, pe Ondricek, pe Huberman şi pe cîţĭ alţiĭ? Nu se cîntă la noĭ *Hughenoţiĭ Tannhäueser*, *Lohengrin*, n' avem noĭ în fie care an 6 concerte simfonice grandioase?

Da, şi tocmaĭ pentru acest motiv, concertele populare trebuesc privite ca eminamente folositoare.

Concertele prin preţurile lor exagerate, sunt gustate exclusiv de oameni bogaţĭ; artiştiĭ marĭ ştiu că succesul le va fi cu atît maĭ mare, cu cît programul va fi maĭ pedant,—Mozart, Beethoven — eĭ ştiŭ că afluenţa publiculuĭ va fi cu atît maĭ mare cu cît piesele vor suna maĭ bizar, maĭ neînţeles, şi luxul extraordinar se răsfaţă în staluri şi lojĭ — că doar vine regina şi prinţul — ş'apoĭ ce-or zice artiştiĭ marĭ de ţara românească, dacă nu vor fi orbiţĭ de sclipirele briliantelor şi diamantelor!

Să se gîndească un funcţionar, un comerciant, un profesor să viziteze un concert? Absurd!

D-l Ed Wachman, care a creat un cult în jurul concertelor simfonice, n'a adus printr'însele folos mare ţăriĭ.

Intr'adevăr, să-l eĭ pe omul, pe care l'a desfătat pînă maĭ eriĭ doina, melodia uşoară şi simţitoare şi să-l ducĭ spontaneŭ la un concert simfonic, e tot atît de ridicul şi desastros ca şi cînd aĭ vrea să adormĭ un copil, cu *Despărţirea luĭ Wotan de Brunhilda* din Wagner!

Ţara românească a făcut salturĭ marĭ în arta muzicală ca în toate ramurile.

Şi aceste salturĭ aŭ omorît gustul pentru muzică.

Trebuia să începem cu muzică uşoară şi tîrziŭ să ajungem la muzică savantă. Simfonia, muzica grandioasă, e chinuitoare pentru o ureche nedeprinsă cu armonia complicată.

Concertele populare aŭ menirea de a forma o transiţie între doină şi muzică clasică, pentru marele public. La piesele de bravură, cu tecnică savantă, carĭ nu sînt de cît reclamă pentru componist şi executant, la *Perpetuum mobile de Paganini* de pildă, publicul se plictiseşte îngrozitor de şi e silit de convenienţă să-şĭ exprime o admiraţie silită.

D. Segalla ar trebui să apeleze şi la alţĭ artiştĭ maĭ cu seamă că uniĭ din ceĭ ce-l ajută nu sînt tocmaĭ de mîna întîiŭ...

Presa şi publicul are datoria de a ajuta cît maĭ mult întreprinderea foarte utilă şi inteligentă a concertelor populare.

Viitorul naţiunei polone

O revistă lunară polonă, *Krytyka* din Cracovia, a cerut luĭ Anatole Leroy-Beaulieu să-şĭ exprime într'un articol părerea sa asupra viitoruluĭ naţiunĭĭ polone. Acest articol înainte de a apare în *Krytyka* a fost dat de autor la *Revue des revues*.

O naţiune, zice savantul economist şi istoric, este o personalitate. A omorî o naţiune înseamnă a mutila omenirea. Destrucţiunea Polonieĭ este o crimă în contra civilizaţieĭ.

Fie-care popor îşĭ are geniul său naţional. De cînd nu maĭ există ca stat, Polonia îşĭ manifestă vitalitatea prin arta şi literatura sa. Ţara luĭ Mickiewicz şi a luĭ Matejko n'a avut nicĭ odată o viaţă maĭ intensă, n'a produs nicĭ odată maĭ mulţĭ poeţĭ artiştĭ şi savanţĭ, de cît de cînd a fost înbucătăţită.

Popoarele aŭ viaţa tenace. După maĭ mult de un secol de suferinţă, naţionalitatea rămîne mereŭ vie în inima poporuluĭ polon şi în geniul scriitorilor săĭ.

Tendinţa de desnaţionalizare din partea Rusieĭ şi Germanieĭ este o barbarie. Dacă nu pot reda Polonezilor independenţa, trebue să le respecte cel puţin religia, moravurile, limba. Maĭ cu seamă în această direcţie trebue să-şĭ îndrepte acuma revendicările, naţiunea polonă.

Intre Prusia şi Rusia, primul stat este acela de la care se poate spera maĭ puţin. Rusia însă nu poate să nu respecte pe un popor slav din cele maĭ vechĭ, ea care se dă ca apărătoare a drepturilor Serbieĭ şi Bulgarieĭ şi ale altor popoare slave.

Restabilirea Polonieĭ independente se poate face oare? Acuma, nu. Europa nu e pregătită pentru această mare reparaţiune. O revoluţie, se

ştie, n'ar putea de cît să îngreuezo jugul Polonilor.

Poloniĭ aŭ fost prea idealiştĭ odinioară. Acum aŭ curajul de a fi pozitivĭ, de a se pune pe terenul faptelor. Aceasta-ĭ în interesul cauzeĭ lor.

Dar oare independenţa Polonieĭ este o utopie? Də sigur că nu. Statele europene sînt în continuă evoluţie şi himera de azĭ devine adevărul de mîine.

Cînd-va, pentru a-şĭ putea menţine puterea în faţa Angliei şi a Statelor-Unite, Europa va fi silită să formeze o mare federaţiune. Intr'o Europă federală şi democratică, multe visurĭ se vor putea îndeplini.

Docamdată datoria Polonilor este să întreţie sentimentele de naţionalĭtate la poporul lor, să ridice nivelul material şi cultural al maselor.

Cît mă priveşte, îmĭ păstrez credinţa în reparaţiunile viitoruluĭ. Cum ziceam odinioară în *Etudes russes et européennes,* relativ la *Home Rule,* promis Irlandeĭ de către Gladstone: «Sînt în Europa, de la Vosgĭ pînă la Moldova şi la Vistula multe Irlande. N'ar însemna să desperăm de progres, dacă maĭ curînd saŭ maĭ tîrziŭ nu li s'ar face dreptate?

Suplimentul I, *fiind reservat notiţelor de tot felul asupra culturcĭ ţărilor locuite de românĭ, rugăm pe persoanele carĭ poartă un interes «Noiĭ Reviste Române», să ne trimeată spre publicare:*

Rezumatul conferinţelor ce se vor ţine la diferitele Athenee.

Statutele şi scurte dări de seamă despre mersul societăţilor de cultură.

Scurte dărĭ de seamă despre concertele şi exposiţiunile artistice,

Rezumatul discursurilor rostite la inaugurărĭ de şcoale saŭ la alte ocaziunĭ solemne.

Într'un cuvînt, notiţe asupra tot ce are legăturĭ cu cultura neamuluĭ românesc.

«Noua Revistă Română» *îşĭ va face la rîndul său, o datorie, de a susţine orĭ-ce iniţiativă luată pentru ridicarea instrucţiunii şi educaţiunii poporuluĭ român. In coloanele sale, faptele laudabile vor găsi tot-deauna o publicitate încurajătoare.*

L'HUMANITÉ NOUVELLE

REVUE INTERNATIONALE

SCIENCES, LETTRES ET ARTS

Paraît mensuellement en un volume in-8° d'au moins 128 pages de texte et d'illustrations.

La Revue ne publie que de l'inédit.

DIRECTEUR SCIENTIFIQUE : **A. HAMON.** — DIRECTEUR LITTÉRAIRE : **V.-EMILE-MICHELET**

L'Humanité Nouvelle est l'organe libre de la pensée humaine, des tendances les plus larges et les plus indépendantes en matières scientifiques et artistiques. C'est ce qui explique le succès rapide et considérable qu'elle a obtenu. Aucune publication mensuelle de langue française de cette importance ne coûte aussi bon marché.

Humanité Nouvelle contient des articles de sciences sociologiques, biologiques, mathématiques géographiques, physiques, chimiques, de philosophie, de littérature et d'art, des nouvelles, des vers, des contes, des romans, du théâtre, dus aux meilleurs auteurs de tous les pays. Dans chaque numéro il y a des chroniques littéraire, artistiques, théâtrale, une revue des revues et des livres de toutes les langues et de tous sujets. Aucune Revue ne peut rivaliser avec l'*Humanité Nouvelle.*

Envoi d'un numéro spécimen franco sur demande.

ABONNEMENTS { Union postale, un an 15 fr.; 6 mois 8 fr. Le n° 1 fr. 50
France et Belgique, un an 12 fr., 6 mois 7 fr. Le n° 1 fr. 25.

Librairie C. REINWALD. — SCHLEICHER Frères, Éditeurs

VI-e PARIS — 15, rue des Saints-Pères, 15 — PARIS VI-e